

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

15 12 20 25

м. Київ

№ 1637

Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення та застосування критеріїв оцінювання забезпечення реалізації права на освіту осіб з особливими освітніми потребами

Відповідно до статті 6 Закону України «Про освіту», пункту 79 Плану заходів на 2025-2026 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 березня 2025 року № 374-р, Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2023 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України 14 квітня 2021 року № 366-р,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Методичні рекомендації щодо розроблення та застосування критеріїв оцінювання забезпечення реалізації права на освіту осіб з особливими освітніми потребами (далі – Методичні рекомендації), що додаються.
2. Директорату дошкільної та інклюзивної освіти (Лотоцька Алевтина) забезпечити оприлюднення цього наказу на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.
3. Директоратам дошкільної та інклюзивної освіти (Лотоцька Алевтина), шкільної освіти (Кільдерова Інна), професійної освіти (Шумік Ірина), вищої освіти та освіти дорослих (Шаров Олег) забезпечити доведення цього наказу до закладів освіти для забезпечення реалізації права на освіту осіб з особливими освітніми потребами та рекомендувати використовувати Методичні рекомендації у своїй діяльності.
4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Коновалову Анастасію.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

Методичні рекомендації
щодо розроблення та застосування критеріїв оцінювання забезпечення
реалізації права на освіту осіб з особливими освітніми потребами

Вступ

Ці Методичні рекомендації обумовлені необхідністю формування єдиних підходів стосовно застосування критеріїв оцінювання забезпечення реалізації права на освіту осіб з особливими освітніми потребами, забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками (стаття 6 Закону України «Про освіту») і мають на меті надання закладам освіти практичної допомоги у створенні, адаптації та впровадженні внутрішніх положень, спрямованих на застосування критеріїв оцінювання забезпечення реалізації права на освіту осіб з особливими освітніми потребами.

Забезпечення рівного доступу до освіти є одним із фундаментальних прав людини, визначених у Конституції України та міжнародних договорах, ратифікованих Україною. Для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами (далі – ООП) створення належних умов навчання є ключовим завданням державної освітньої політики.

Оцінювання стану дотримання права на освіту осіб з ООП потребує чітких критеріїв, що дадуть змогу об'єктивно визначати рівень доступності, ефективність педагогічної та психологічної підтримки, а також забезпечення гарантій для всіх учасників освітнього процесу.

Запропоновані критерії розроблені для усіх рівнів освіти – від дошкільної до вищої, і враховують сучасні підходи до інклюзивного навчання, вимоги законодавства та міжнародні практики. Вони спрямовані на практичне застосування органами управління освітою, керівниками закладів освіти, педагогами, інклюзивно-ресурсними центрами (далі – ІРЦ) тощо.

Розділ 1. Нормативно-правова та концептуальна база

Під час розроблення, прийняття та впровадження внутрішніх критеріїв нормативно-правова та концептуальна база є основою для формування інституційної політики закладу освіти з урахуванням конституційних засад, профільного національного законодавства, міжнародних договорів та актуальних міжнародних підходів та стандартів, що містяться у рекомендаціях відповідних міжнародних органів і судовій практиці.

Рекомендовано опрацювати такі документи під час розроблення і впровадження критеріїв:

Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про професійну освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про вищу освіту».

Рекомендуємо застосовувати термінологію у розумінні, визначеному відповідними нормативно-правовими актами та міжнародними документами.

Розділ 2. Загальні критерії, що застосовуються для всіх рівнів освіти

1. Доступність освітнього середовища

Одним із основних критеріїв є створення безпечного, комфортного і доступного освітнього середовища для всіх здобувачів освіти, незалежно від їхніх можливостей. Це включає:

архітектурну доступність: наявність пандусів, ліфтів, підйомників, спеціально обладнаних санітарних кімнат, зрозумілої внутрішньої навігації, контрастних вказівників. Заклад освіти має бути доступним для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, зору чи слуху.

цифрову доступність: адаптацію офіційних вебсайтів закладів освіти до вимог безбар'єрності, застосування спеціального програмного забезпечення для осіб із порушеннями зору, використання шрифту Брайля, наявність перекладу жестовою мовою для відеоконтенту.

доступність до навчальних матеріалів: створення підручників та дидактичних матеріалів у доступних форматах – друкованих збільшеним шрифтом, у Брайлівському виконанні, електронних із функцією озвучення, з використанням піктограм; створення електронних інтерактивних додатків до підручників.

2. Індивідуалізація навчання

Індивідуальний підхід до людини з ООП – це ключ до успішного інклюзивного навчання і включає:

розроблення та виконання індивідуальної програми розвитку (далі – ІПР);
адаптацію або модифікацію освітніх програм залежно від потреб здобувача освіти;

створення індивідуальної освітньої траєкторії, що враховує темп, можливості та сильні сторони здобувача освіти.

3. Кадрове забезпечення

Якість інклюзивного навчання безпосередньо залежить від підготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників. Рекомендуємо використовувати наступні критерії:

залучення асистентів учителів, викладачів професійної освіти, майстрів виробничого навчання, вихователів, тьюторів;

підготовка педагогічних та науково-педагогічних працівників до роботи із здобувачами освіти з різними труднощами розвитку;

регулярне підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників з питань інклюзивного навчання.

4. Психолого-педагогічний супровід

Безперервна підтримка – запорука результативності навчання. Важливими індикаторами є:

- наявність у закладах освіти фахівців: психологів, логопедів, дефектологів, реабілітологів;
- комплексність та постійність надання підтримки, а не її епізодичність.

5. Участь батьків і партнерство з громадою

Важливо, щоб освітній процес відбувався у партнерстві між закладом освіти, сім'єю та громадою шляхом:

- залучення батьків до розроблення та моніторингу ІПР;
- активної взаємодії з громадськими організаціями, які представляють інтереси осіб з інвалідністю;
- інформування сімей про права, можливості та ресурси, доступні у громаді.

6. Моніторинг і захист прав

Надзвичайно важливим є створення реальних механізмів захисту права на освіту:

- можливість оскарження рішень, які обмежують права осіб з ООП;
- незалежна оцінка інклюзивності освітнього процесу;
- прозорість при зарахуванні, переведенні та наданні підтримки особам з ООП.

Розділ 2. Дошкільна освіта

На рівні здобуття дошкільної освіти особлива увага приділяється ранньому виявленню та підтримці дітей з ООП. Рекомендуємо застосовувати критерії, які включають:

- наявність у громаді закладів дошкільної освіти, доступних для дітей з ООП;
- функціонування програм раннього втручання та корекційно-розвиткових занять;
- тісну співпраця з батьками у формуванні та реалізації ІПР;
- створення інклюзивних та спеціальних груп у дитячих садках, спеціальних садочків.

Розділ 3. Повна загальна середня освіта

На рівні здобуття повної загальної середньої освіти особлива увага приділяється підтримці дітей з ООП. Рекомендуємо застосовувати такі критерії:

- наявність інклюзивних та спеціальних класів у школах;
- наявність спеціальних шкіл та навчально-реабілітаційних центрів;
- адаптацію навчальних планів, освітніх програм і системи оцінювання результатів навчання;
- забезпечення доступу до позашкільної освіти: гуртків, секцій, екскурсій;

використання альтернативних форм комунікації зі здобувачами освіти (жестова мова, піктограми, комунікатори, використання шрифту Брайля).

Розділ 4. Професійна освіта

На рівні здобуття професійної освіти ключовими є питання підготовки до майбутнього працевлаштування. Рекомендуємо застосовувати критерії, які включають:

- адаптацію освітніх програм під індивідуальні потреби;
- професійну орієнтацію та наставництво;
- доступ до спеціалізованого обладнання для практичної підготовки;
- співпрацю закладів освіти з роботодавцями щодо забезпечення організації стажувань та подальшого працевлаштування.

Розділ 5. Фахова передвища та вища освіта

На рівні здобуття фахової передвищої та вищої освіти рекомендуємо застосовувати такі критерії:

- умови доступу щодо вступу до закладів освіти (адаптовані тести, супровід під час ЗНО/НМТ тощо);
- доступність інфраструктури та освітніх програм;
- адаптацію освітніх програм під індивідуальні потреби;
- наявність служб підтримки здобувачів освіти з ООП;
- можливість складання індивідуального графіку навчання;
- допомога у працевлаштуванні випускників.

Розділ 6. Стратегічні результати впровадження положень Методичних рекомендацій може сприяти досягненню комплексних змін

Стратегічний результат 1

Системне оцінювання стану реалізації права на освіту осіб з ООП;
виявлення прогалин та визначення потреби для планування ресурсів;
забезпечення прозорості і підзвітності закладів освіти та органів влади;
гарантування рівних можливостей для здобуття якісної освіти усіма здобувачами освіти.

Стратегічний результат 2

Посилення гарантій доступності освіти на всіх рівнях;
підвищення якості інклюзивного навчання через професійний розвиток педагогічних та науково-педагогічних працівників;
забезпечення комплексного психолого-педагогічного супроводу та ментальної підтримки учасників освітнього процесу;
активізація партнерства «заклад освіти — батьки — громада».

Ці методичні рекомендації можуть бути використані як орієнтир для місцевих органів управління освітою; інструмент внутрішнього моніторингу у

зкладах освіти; основа для підготовки аналітичних звітів і формування політики інклюзії.

Впровадження зазначених критеріїв дозволить системно оцінювати стан реалізації прав осіб з ООП;

виявляти прогалини та визначати потреби для планування ресурсів;
забезпечувати прозорість і підзвітність закладів освіти та органів влади;
гарантувати рівні можливості для здобуття якісної освіти здобувачами освіти.

**Генеральний директор директорату
дошкільної та інклюзивної освіти**

Алевтина ЛОТОЦЬКА